

ראמ"ה - הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך

מיצ"ב התשס"ח

מדדי יעילות וצמיחה בית-ספרית

חלק ב' - נתוני אקלים וסביבה פדגוגית
י"ב בכסלו התשס"ט ▪ 9 בדצמבר 2008

ראמ"ה: מדידה בשירות הלמידה

קריית הממשלה, דרך מנחם בגין 125, תל-אביב 67012 ▪ טל' 03-7632888, פקס. 03-7632889

אתר: <http://rama.education.gov.il>

דוא"ל: rama@education.gov.il

תוכן עניינים

3	פתח דבר
5	חלק ב' - נתוני אקלים וסביבה פדגוגית
5	הקדמה
6	דיווחי תלמידים
6	שביעות הרצון של התלמידים מבית הספר
9	יחסים בין מורים ותלמידים
12	מעורבות באירועי אלימות
15	ציפיות המורים מתלמידיהם להתקדמות בלימודים
18	בדיקת שיעורי הבית על ידי המורים
21	הזמן המוקדש להכנת שיעורי הבית
24	היקף שיעורים פרטיים במקצועות המיצ"ב
27	דיווחי מורים
27	שביעות הרצון של המורים מבית הספר
30	סיבות שהמורים מייחסים לחוסר הצלחת תלמידים בלימודים
33	סיכום הממצאים
35	נספחים

הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך (ראמ"ה) פועלת להטמעת תרבות של "מדידה בשירות הלמידה" - מדידה המיועדת לתמוך בשיפור מתמיד של הלמידה, תוך הלימה ליעדים הלימודיים ולחזון הבית-ספרי. התפיסה המובילה של ראמ"ה היא שמבחינים אינם מטרה לכשעצמה, אלא כלים בשירות הלמידה. כחלק מתפיסה זו, הרואה בבית הספר את מוקד העשייה החינוכית, עודכנה בשנת התשס"ז מתכונת ההערכה הארצית, והיא משלבת הערכה פנימית (מיצ"ב פנימי) לצד הערכה חיצונית (מיצ"ב חיצוני). פרטים נוספים על מתכונת ההערכה באתר ראמ"ה: <http://rama.education.gov.il>

מבחני הישגים במיצ"ב נועדו לבחון באיזו מידה עומדים תלמידי בית הספר היסודי ותלמידי חטיבת הביניים ברמת הדרישות המצופה על פי תכנית הלימודים בארבעת מקצועות הליבה: **מדע וטכנולוגיה, אנגלית, שפת-אם (עברית/ערבית), ומתמטיקה**, בשתי דרגות כיתה: ה' ו-ח'. בשפות-אם נערכה בחינה גם בכיתה ב'.

החל משנת התשס"ז חולקו בתי הספר היסודיים וחטיבות הביניים לארבע קבוצות שוות ומייצגות של בתי ספר, המכונות "אשכולות". כל אשכול בתי ספר נבחר כך שייצג את כלל בתי הספר בארץ. **בשנת התשס"ח** הועברו מבחני המיצ"ב החיצוני בבתי הספר בחודשים מאי-יוני, 2008. בתי ספר **באשכול ב'** נבחנו ב"מיצ"ב חיצוני" במקצועות **מדע וטכנולוגיה ואנגלית**, וב"מיצ"ב פנימי" בשפת-אם (ערבית/עברית) ובמתמטיקה. בתי ספר **באשכול ד'** נבחנו ב"מיצ"ב חיצוני" במקצועות **שפת-אם ומתמטיקה**, וב"מיצ"ב פנימי" במקצועות מדע וטכנולוגיה ואנגלית. בתי ספר באשכולות א' ו-ג' נבחנו בכל ארבעת המקצועות ב"מיצ"ב פנימי". בתי ספר השייכים **לאשכולות ב' ו-ד'** השתתפו גם **בסקרי אקלים וסביבה פדגוגית** שהועברו לתלמידים, למורים ולמנהלים.

בימים הקרובים יופצו דוחות המיצ"ב למנהלי בתי הספר שתלמידיהם השתתפו במיצ"ב החיצוני לקראת סוף שנה"ל התשס"ח. דוח המיצ"ב הבית-ספרי מספק למנהל ולצוות המורים מערכת מדדים המסייעים בקביעת יעדים בית-ספריים לשם בקרה, ניטור התהליך הלימודי והקצאת משאבים. הדוח הבית-ספרי מורכב משני חלקים: **מבחני הישגים, ואקלים וסביבה פדגוגית**. לצד דיווח ההישגים הלימודיים של בית הספר, מופיעים בדוח הבית-ספרי נתונים לגבי שלוש קבוצות השוואה רלוונטיות: **כלל התלמידים** שנבחנו בארץ; **כלל התלמידים** שנבחנו בבתי ספר דוברי **אותה שפת-אם**; וכלל התלמידים שנבחנו בבתי ספר **מרקע חברתי-כלכלי דומה**. בסוף הדוח הבית-ספרי מוצעים מספר נושאים המכוונים להעמקה בקריאת הנתונים ולדיון בבית הספר. המיצ"ב נועד לשרת בראש ובראשונה את בית הספר, וכדי שזה יוכל לקבל תמונה מקיפה על כל התחומים, רצוי כי המנהל יצרף לנתוני הדוח הבית-ספרי, המתמקד במיצ"ב החיצוני, גם את התובנות מניתוח ממצאי המיצ"ב **הפנימי ומכלי הערכה פנים בית-ספריים** אחרים.

על מנת לאפשר **השוואה רב-שנתית** של ציוני המיצ"ב, הנהיגה ראמ"ה החל משנת התשס"ז, **מערך כיול** סטטיסטי של ציוני המבחנים שמתרגם את הציונים בכל שנה לסולם חדש - **סולם מיצ"ב רב-שנתי**. מטרת סולם חדש זה היא לאפשר השוואה תקפה של הישגים במבחני המיצ"ב לאורך השנים. **שנת הבסיס** להשוואה הרב-שנתית נקבעה להיות **התשס"ח**. ההישגים המדווחים בדוח, החל משנה זו, ניתנים הן במונחי **סולם ציוני הגלם** המוכר (0-100) והן במונחי **סולם המיצ"ב** החדש, שנקבע כך שבשנת הבסיס (התשס"ח) **הממוצע** של כל תחום דעת - **500, וסטיית התקן - 100**.

ממצאי האקלים והסביבה הפדגוגית במיצ"ב נועדו לספק לבית הספר תמונה המתקבלת מהשאלונים שהועברו לתלמידים ומהראיונות שנערכו עם המורים במהלך החודשים פברואר-אפריל 2008. השאלונים עודכנו והורחבו כדי שאפשר יהיה להפיק מהם מידע מקיף ורלוונטי על המימדים החשובים בתחום זה. מימדים אלה מבוססים על מספר מקורות: תובנות שעלו בקבוצות מיקוד עם מורים ומנהלים, דיונים עם הגורמים המוסמכים במטה משרד החינוך, היועצות עם חוקרים מהאקדמיה, וסקירה של ספרות עדכנית. כדי להעניק פשר לנתונים הבית-ספריים, מוצגים - גם בדיווח זה - נתוני שלוש קבוצות ההשוואה המוזכרות לעיל.

מערך המיצ"ב בכללותו ודוחות המיצ"ב הבית-ספריים והדוחות המערכתיים הנלווים אליהם (הדוח הארצי, הדוחות המחוזיים, הדוחות לפי תחום דעת, ניתוחי פערים ועוד) הינם פרי עבודה מקצועית, מאומצת וקפדנית של **צוות**

ראמ"ה ועמו שותפים רבים: **ועדות היגוי** בכל תחום דעת (שכללו את המפמ"ר או נציגו, אנשי אקדמיה, וכן צוות מפקחים, מדריכים ומורים); שלוש חברות זכייניות- **מטח** (פיתוח המבחנים), **טלדור** (תפעול המבחנים), **ופילת** (עיבוד הנתונים); **יועצים** ממאגר המומחים של ראמ"ה, וגורמים רבים **במטה המשרד ומחוזותיו**. אני מבקשת להודות באופן אישי לכל אחת ואחד מהעושים במלאכה.

בדוח שלהלן מופיעים נתונים ראשוניים מעיבוד בחינות המיצ"ב (חלק א') ושאלוני האקלים והסביבה הפדגוגית (חלק ב') לשנת התשס"ח. הנתונים מדווחים ברמה הכלל ארצית, וכן ברמה של קבוצות מגזרי השפה, רקע חברתי-כלכלי ומגדר. כמו כן נערך ניתוח של הפערים בין הקבוצות השונות בחברה הישראלית (מגזר, רקע חברתי-כלכלי, מגדר). מערך הכיול, שהוכנס בהתשס"ז לכיתות ה', מאפשר לראשונה השוואה תקפה בין נתוני המיצ"ב בכיתה ה' בשנת התשס"ז והתשס"ח (בשל שביתה ועיצומים של ארגון המורים בשנת התשס"ז נמנעה אפשרות בחינה ממרבית תלמידי כיתה ח' בשנה זו ולכן לא מתאפשרת השוואה בין השנים לגבי דרגת כיתה זו).

נזכיר כי במהלך שנת הלימודים התשס"ח הכריז ארגון המורים על **שביתה ארוכה ורחבת היקף**. שביתה זו פגעה בהוראה בחלק גדול מכיתות ח', ואך טבעי הדבר שפגעה במקביל בהישגי התלמידים מכיתות ח' שהשתתפו במבחני המיצ"ב. תלמידים אלה היו חשופים גם לעיצומים ושביתות חלקיות במהלך היותם בכיתה ז' (התשס"ז).

אנו תקווה שהתובנות העולות מנתוני המיצ"ב, כמו גם מכלי המדידה וההערכה האחרים שראמ"ה אמונה עליהם, יסייעו למערכת החינוך לאפשר לכל ילדה וילד בישראל למצות את מיטב יכולתם ולסייע לצמצום פערים בחברה הישראלית.

ב ב ר כ ה ,

מ. א. פלד

פרופ' מיכל בלר

מנכ"לית ראמ"ה

חלק ב' – נתוני אקלים וסביבה פדגוגית

הקדמה

חלק זה מציג תמונת מצב כללית של האקלים והסביבה הפדגוגית בבתי הספר בישראל בשנת הלימודים התשס"ח, כפי שהם נתפסים ומדווחים על ידי תלמידים ומורים. בדו"ח המלא, נתוני התלמידים והמורים מתייחסים למגוון רחב של נושאים הקשורים לאקלים ולסביבה הפדגוגית בבית הספר. במסמך זה יוצגו מספר נושאים נבחרים.

המידע המוצג בחלק זה מתבסס על שאלונים שהועברו במהלך פברואר-אפריל 2008 ל- 206,099 תלמידי כיתות ה' עד ט', ועל 16,687 ראיונות טלפוניים שנערכו עם מחנכים ומורים המלמדים את המקצועות הנבחרים במיצ"ב (שפת אם, מתמטיקה, אנגלית, ומדע וטכנולוגיה) בכיתות א' עד ט'. בסך הכל, מילאו את השאלונים והתראיינו באמצעות הטלפון תלמידים ומורים מ- 1,087 בתי"ס שהשתתפו השנה במבחני המיצ"ב החיצוני. השאלונים והסקרים פותחו ע"י הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך (ראמ"ה).

בכל אחד מהנושאים בהם עוסקים השאלונים הוצגו למשיבים מספר היגדים המתארים היבטים שונים של אותו נושא. במרבית המקרים, המשיבים התבקשו לציין באיזו מידה הם מסכימים עם ההיגד על סולם בן חמש דרגות, הנע מ"מסכים מאוד" (5) ועד "מאוד לא מסכים" (1). לצרכי הדיווח על הממצאים, סווגו המשיבים אשר ציינו את שני הערכים הגבוהים ביותר בסולם (4 או 5) כ**מסכימים עם ההיגד**, וחושב שיעורם (באחוזים).

כמו כן, במרבית התחומים המדווחים, חושב **מדד מסכם** המתאר את התמונה הבית ספרית בתחום שעל הפרק, מעבר להיבטים הספציפיים שלו. המדד המסכם הוא **הממוצע של אחוזי המסכימים** עם ההיגדים השונים המתארים את התחום. בהתאם, ערכי המדד נעים בין 0 ל 100.

לצד נתוני שנת התשס"ח, מוצגים במסמך גם הבדלים בין נתוני התשס"ח לנתוני התשס"ז, בכל תחום בו השוואה כזו התאפשרה. לשם כך, נבנו **מדדי השוואה** בין נתוני התשס"ח לנתוני התשס"ז. מדד השוואה הוגדר **כפער בין ממוצע אחוז המסכימים עם ההיגדים הזיהם בשתי ההעברות**.

להלן מוצגים דיווחי התלמידים ואחריהם דיווחי מורים ביחס לשאלות השונות שהוצגו בפניהם. עבור כל נושא המפורט במסמך מוצגים נתוני ההיגדים, ולצדם נתוני המדד המסכם שחושב על בסיסם. הנתונים מוצגים הן בתמונה ארצית מסכמת והן בחלוקה לפי שכבת גיל/שלב חינוך ולפי מגזר שפה. לאחר מכן מוצגת השוואה בין נתוני התשס"ח לנתוני התשס"ז, באמצעות מדדי ההשוואה.

בקריאת תמונת המצב בהתשס"ח, חשוב לזכור כי בעוד שהמדד המסכם מציג תמונה כללית ראשונית של הנושא, ההיגדים מפרטים את היבטיו השונים של אותו נושא. קריאה המשלבת הן את המבט הכללי על התופעה והן את המרכיבים השונים שלה עשויה לסייע להבנה מעמיקה יותר.

דיווחי תלמידים

שביעות הרצון של התלמידים מבית הספר

בתרשים מס' 1 מוצגים נתונים אודות שביעות רצון התלמידים מבית הספר: באיזו מידה התלמידים תופסים את השהייה בבית הספר כחווייה חיובית, חוויה של הנאה ותחושת שייכות.

ההיגדים כפי שמופיעים בשאלון

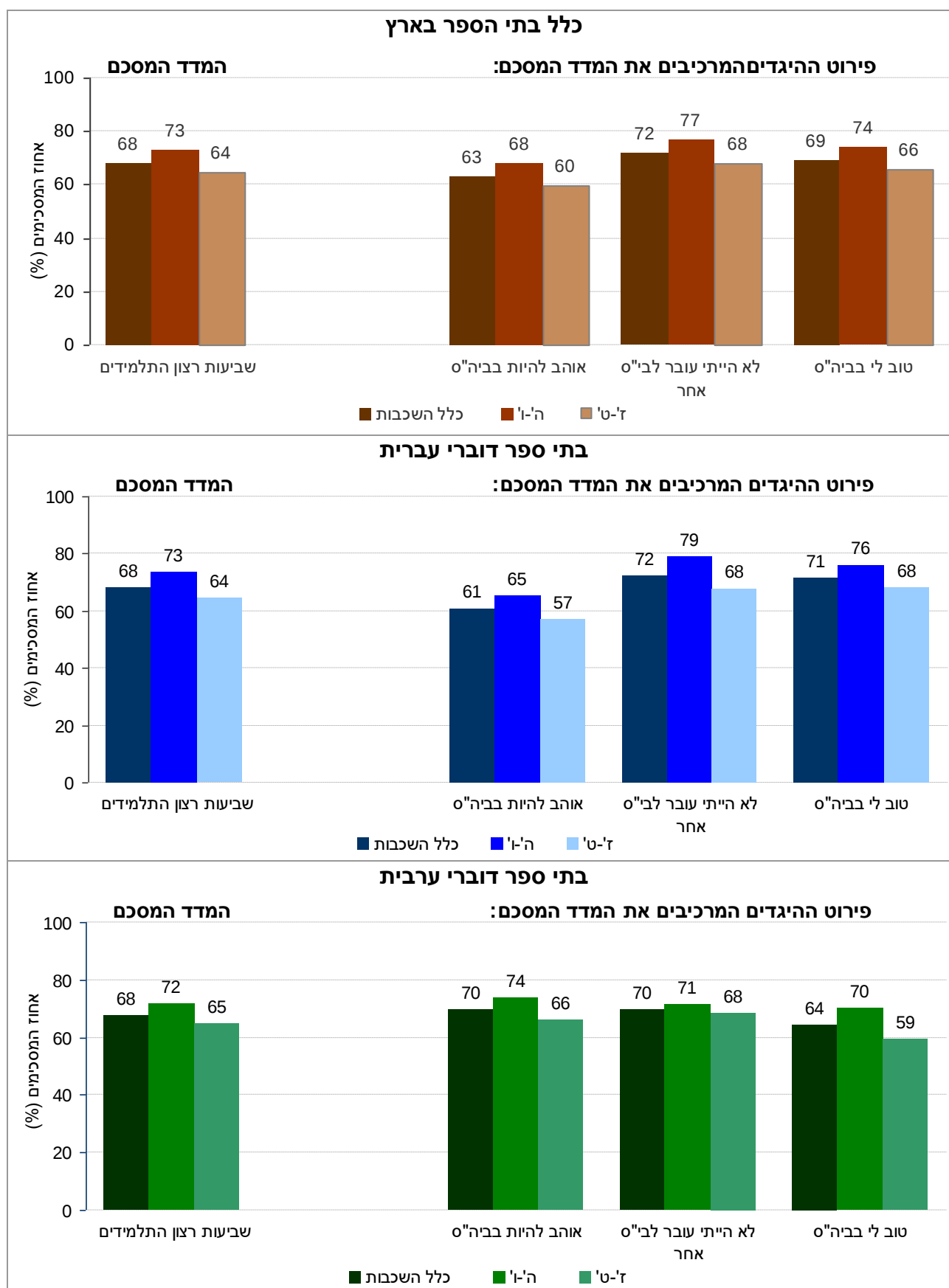
המדד המסכם: שביעות רצון של התלמידים מבית הספר
"אני אוהב להיות בבית הספר"
"גם אילו הייתי יכול, לא הייתי עובר לבית ספר אחר" *
"טוב לי בבית הספר"

* היגד זה מופיע בשאלון בניסוח שלי, ונוסח מחדש לצורך הדיווח באופן חיובי כשאר ההיגדים.

הסבר על אופן חישוב המדד המסכם מופיע בנספח 1.1.

עיון בתרשים 1 מעלה כי כשני שלישים מהתלמידים דיווחו על שביעות רצון גבוהה מבית הספר. תלמידי כיתות ה' ו' דיווחו על שביעות רצון גבוהה יותר מביה"ס בהשוואה לתלמידי כיתות ז'-ט'. לא נמצא הבדל ברמת שביעות הרצון בין תלמידים בבתי ספר דוברי עברית לתלמידים בבתי ספר דוברי ערבית.

תרשים 1: דיווחי התלמידים על שביעות רצון מבית הספר: נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

דיווחי התלמידים על שביעות רצון מבית הספר: השוואת נתוני התשס"ח לנתוני התשס"ז

על מנת לבחון האם חל שינוי ברמת שביעות הרצון של התלמידים מבית הספר בין שנת הלימודים התשס"ז לשנת הלימודים התשס"ח, נבנה מדד להשוואה בין נתוני שנים אלו. מדד ההשוואה הוגדר כפער בין ממוצע אחוז המסכימים עם ההיגדים הזיהם בשתי השנים: "אני אוהב להיות בביה"ס" ו- "גם אילו הייתי יכול לא הייתי עובר לבי"ס אחר". בלוח 2 מוצג הפער בין נתוני התשס"ח והתשס"ז. מדד חיובי מתאר עלייה באחוז התלמידים המדווחים על רמה גבוהה של שביעות רצון מבית הספר (יותר תלמידים מסכימים עם ההיגדים בהתשס"ח מאשר בהתשס"ז) ואילו מדד שלילי מתאר ירידה באחוז התלמידים המדווחים על רמה גבוהה של שביעות רצון מבית הספר (פחות מסכימים עם ההיגדים בהתשס"ח מאשר בהתשס"ז).

עיון בלוח 1 מעלה כי בין שנת הלימודים התשס"ז לשנת הלימודים התשס"ח שביעות רצון התלמידים עלתה מעט, בעיקר בקרב התלמידים בבתי ספר דוברי עברית.

לוח 1: הבדלים ברמת שביעות הרצון של התלמידים מבית הספר בין השנים התשס"ח והתשס"ז

כלל בתי הספר	כלל בתי הספר	בתי ספר דוברי ערבית	בתי ספר דוברי עברית
כלל השכבות	+ 4%	+ 4%	+ 2%
שכבות ה'-ו'	+ 3%	+ 4%	+ 1%
שכבות ז'-ט'	+ 4%	+ 5%	+ 2%

הערה: מספר חיובי מציינ כי ערכי המדד בהתשס"ח גבוהים יותר מאשר בהתשס"ז, ולהיפך.

יחסים בין מורים ותלמידים

בתרשים 2 מוצגים נתונים אודות תפיסות התלמידים את טיב היחסים עם המורים: באיזו מידה יחסים אלה מתאפיינים בעניין, קרבה ואכפתיות, באופן היוצר אווירה בין-אישית חיובית ומעצימה?

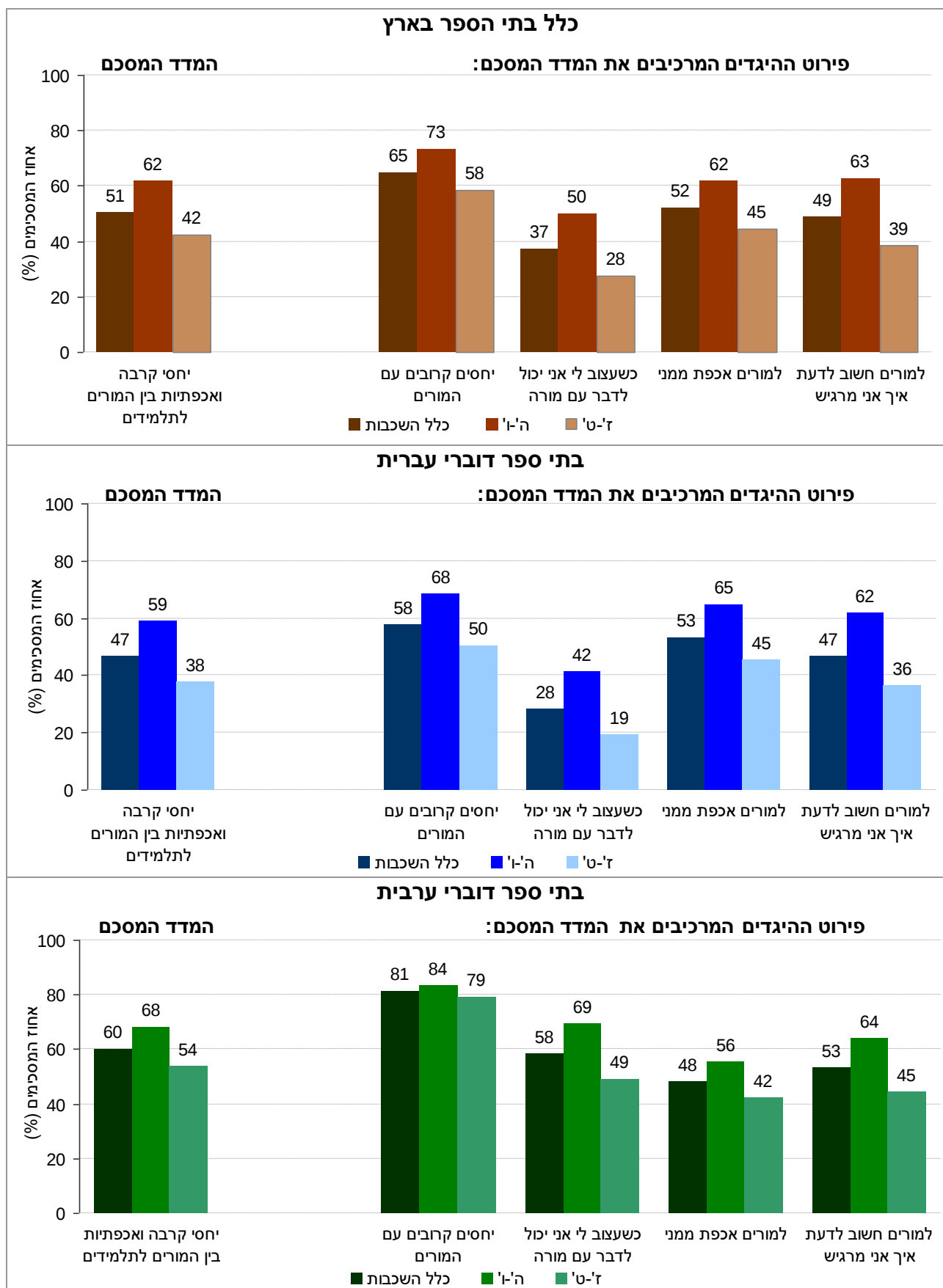
ההיגדים כפי שמופיעים בשאלון

המדד המסכם: יחסי קרבה ואכפתיות בין המורים לתלמידים
"יש לי יחסים קרובים וטובים עם רוב המורים שלי"
"כשעצוב לי או כשרע לי, אני מרגיש נוח לדבר על זה עם מישהו מהמורים שלי"
"לרוב המורים אכפת ממני וממה שקורה לי ולא רק בקשר ללימודים"
"לרוב המורים חשוב מאד לדעת איך אני מרגיש בבית הספר ובכלל"

הסבר על אופן חישוב המדד המסכם מופיע בנספח 1.1.

עיון בתרשים 2 מלמד כי כמחצית מהתלמידים מדווחים על יחסים חיוביים עם המורים. שיעור גדול יותר של תלמידי כיתות ה'-ו' מדווח על יחסים חיוביים עם המורים, בהשוואה לתלמידי כיתות ז'-ט'. שיעור גדול יותר של תלמידים בבתי ספר דוברי ערבית מדווח על יחסים חיוביים עם המורים בהשוואה לתלמידים בבתי ספר דוברי עברית.

תרשים 2: דיווחי התלמידים על יחסים חיוביים בין מורים לתלמידים: נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

דיווחי תלמידים על יחסים חיוביים בין מורים לתלמידים: השוואת נתוני התשס"ח לנתוני התשס"ז

על מנת לבחון האם חל שינוי בתחושות הקרבה והאכפתיות בין מורים לתלמידים, בין שנת הלימודים התשס"ז לשנת הלימודים התשס"ח, נבנה מדד להשוואה בין נתוני שנים אלו. מדד ההשוואה הוגדר כממוצע אחוז המסכימים עם ההיגדים **הזהים בשתי השנים: "יש לי יחסים קרובים וטובים עם רוב המורים שלי", "כשעצוב לי או כשרע לי, אני מרגיש נוח לדבר על זה עם מישהו מהמורים שלי", ו- "לרוב המורים אכפת ממני וממה שקורה לי ולא רק בקשר ללימודים"**. בלוח 2 מוצג הפער בין נתוני התשס"ח והתשס"ז. מדד חיובי מתאר עלייה באחוז המדווחים על יחסים חיוביים בין התשס"ז להתשס"ח (יותר תלמידים מסכימים עם ההיגדים בהתשס"ח מאשר בהתשס"ז) ואילו מדד שלילי מתאר ירידה באחוז המדווחים על יחסים חיוביים בין התשס"ז להתשס"ח (פחות מסכימים עם ההיגדים בהתשס"ח מאשר בהתשס"ז).

הנתונים המופיעים בלוח 2 מצביעים על עלייה באחוז התלמידים בבתי הספר דוברי העברית, המדווחים על תחושות של קרבה ואכפתיות מצד המורים, בין השנים התשס"ז והתשס"ח. לעומת זאת, לא נראה כי חל שינוי במדד זה בקרב התלמידים בבתי הספר דוברי הערבית.

לוח 2: הבדלים בין דיווחי התלמידים על יחסים חיוביים עם המורים בין השנים התשס"ח והתשס"ז

כלל השכבות	כלל בתי הספר	בתי ספר דוברי עברית	בתי ספר דוברי ערבית
כלל השכבות	+ 4%	+ 5%	-1%
שכבות ה'-ו'	+ 4%	+ 6%	-1%
שכבות ז'-ט'	+ 4%	+ 5%	0%

הערה: מספר חיובי מציין כי ערכי המדד בהתשס"ח גבוה יותר מאשר בהתשס"ז ולהיפך.

מעורבות באירועי אלימות

בתרשים 3 מוצגים נתונים מתוך דיווחי התלמידים על מעורבותם באירועים אלימים בבית הספר, במהלך החודש שקדם להעברת השאלונים. התלמידים התבקשו לדווח על טווח רחב של אירועים אלימים - מסוגים שונים ובדרגות חומרה שונות - החל מדחיפות ואיומים, דרך הפצת שמועות, חרמות ונידויים, וכלה בפגיעות שכללו שימוש בחפצים או באגרופים¹.

ההיגדים כפי שמופיעים בשאלון

המדד המסכם: מעורבות באירועי אלימות
אלימות
"בחודש האחרון מישו מהתלמידים דחף אותי"
"בחודש האחרון קיבלתי מכה או בעיטה או אגרוף מאחד התלמידים שרצה לפגוע בי"
אלימות חמורה
"בחודש האחרון אחד התלמידים השתמש במקל, באבן, בכיסא או בחפץ אחר כדי לפגוע בי"
"בחודש האחרון מישו מהתלמידים נתן לי מכות חזקות"
"בחודש האחרון אחד התלמידים איים שיפגע בי בבית הספר או אחרי הלימודים"
"בחודש האחרון מישו מהתלמידים סחט ממני באיומים כסף, אוכל או דברי ערך"
אלימות עקיפה
"בחודש האחרון אחד התלמידים ניסה לשכנע תלמידים אחרים לא לדבר אתי או לא להיות חברים שלי"
"בחודש האחרון אחד התלמידים הפיץ עליי שמועות לא נכונות כדי לפגוע בי (למשל באינטרנט או ברכילות מאחורי הגב)"
"בחודש האחרון הטילו עלי 'חרם': קבוצת תלמידים לא רצתה לדבר או לשחק איתי"

הסבר על אופן חישוב המדד המסכם מופיע בנספח 1.2.

כפי שניתן לראות בתרשים 3, האחוז הממוצע של התלמידים אשר דיווחו על מעורבות באירוע אלים מסוג כלשהו פעם אחת או יותר בחודש שקדם להעברת השאלון, עומד על 14%. עם זאת, נרשמה שונות באחוזי המדווחים על פי סוג האלימות:

אלימות: כחמישית מהתלמידים דיווחו כי ספגו מכה/בעיטה או אגרוף, וכשליש דיווחו כי דחפו אותם. שיעור גבוה יותר בקרב תלמידים דוברי עברית דיווח על אירועים אלה מאשר בקרב תלמידים דוברי ערבית.

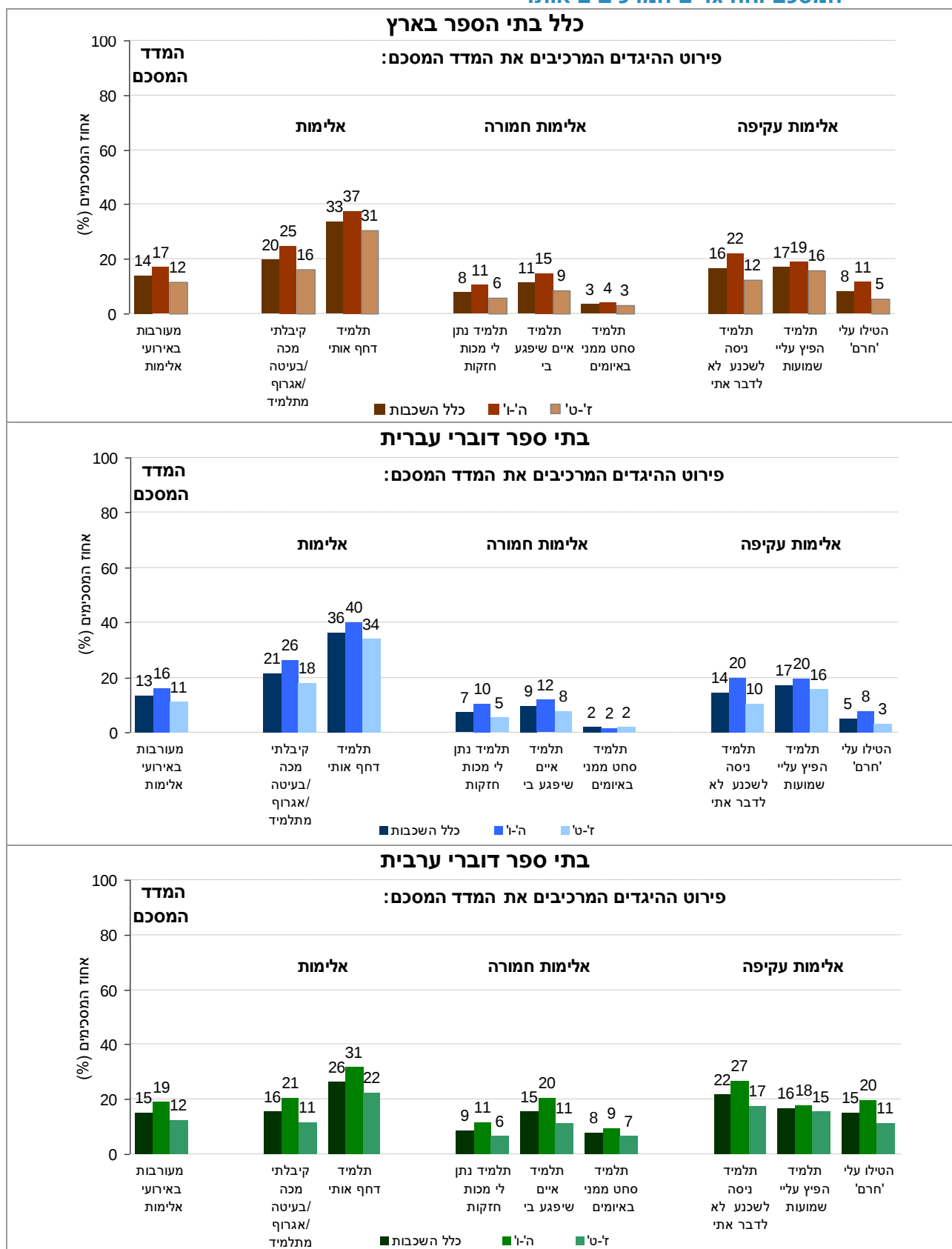
אלימות חמורה: כעשירית מהתלמידים דיווחו על פגיעה ע"י חפץ, מכות חזקות ואיומים במהלך החודש שקדם להעברת השאלון. מעטים דיווחו על סחיטה באיומים. שיעור גבוה יותר בקרב תלמידים דוברי ערבית דיווח על מעורבות באירועים של אלימות חמורה מאשר בקרב עמיתיהם דוברי העברית.

אלימות עקיפה: בין עשרה לעשרים אחוזים דיווחו כי נפלו קורבן לשמועות, חרמות ונידויים, יותר בקרב תלמידים דוברי ערבית מאשר בקרב תלמידים דוברי עברית.

באופן כללי, תלמידי כיתות ה' ו-ו' דיווחו בתדירות גבוהה יותר על מעורבות באירועי אלימות, מכל הסוגים, מאשר תלמידי כיתות ז'-ט'.

¹ לפירוט נוסף על נושא זה ראו בבנישתי, ר., חורי-כסאברי, מ. ואסטור, ר. (2005). אלימות במערכת החינוך- דוח מחקר. בית הספר לעבודה סוציאלית ולרווחה חברתית, האוניברסיטה העברית בירושלים.

תרשים 3: דיווחי התלמידים על מעורבות באירועי אלימות במהלך החודש האחרון: נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

דיווחי תלמידים על מעורבות באירועי אלימות: השוואת נתוני התשס"ח לנתוני התשס"ז

על מנת לבחון שינויים בהיקף הדיווחים על מעורבות באירועי אלימות בין שנה"ל התשס"ז והתשס"ח, חושב מדד השוואה בין נתוני שנים אלו. מדד ההשוואה הוגדר כפער בין ממוצעי אחוז המדווחים על האירועים השונים בשתי ההעברות (בהתשס"ז ובהתשס"ח התלמידים התבקשו לדווח על אותם אירועי אלימות). מדד חיובי מתאר עלייה בהיקף הדיווחים על אירועי אלימות, ומדד שלילי מתאר ירידה בהיקף הדיווחים.

עיון בלוח 3 מעלה כי בקרב התלמידים בבתי ספר דוברי הערבית, היקף המעורבות באירועי אלימות ירד במקצת בין שנת הלימודים התשס"ז לשנת הלימודים התשס"ח. בקרב התלמידים דוברי העברית לא נראה כי חל שינוי משמעותי במישור זה.

לוח 3: פער במדד ההשוואה בין התשס"ז להתשס"ח המשקף מעורבות באירועי אלימות

כלל בתי הספר	כלל בתי הספר	בתי ספר דוברי ערבית	בתי ספר דוברי ערבית
כלל השכבות	-1%	-1%	-3%
שכבות ה'ו'	-2%	-2%	-3%
שכבות ז'ט'	-1%	0%	-3%

הערה: מספר חיובי מציין כי ערכי המדד בהתשס"ח גבוהים יותר בהשוואה להתשס"ז, ולהיפך.

ציפיות המורים מתלמידיהם להתקדמות בלימודים ואמונה ביכולותיהם

בתרשים 4 מוצגים נתונים אודות תפיסות התלמידים את רמת הציפיות של המורים מהם להתאמץ ולשפר את הישגיהם בלימודים וההרגשה שהמורים נותנים להם שהם יכולים להצליח בלימודים. לציפיות המורים מהתלמידים נודעת השפעה רבה על ציפיות התלמידים מעצמם ועל ביצועיהם בפועל.

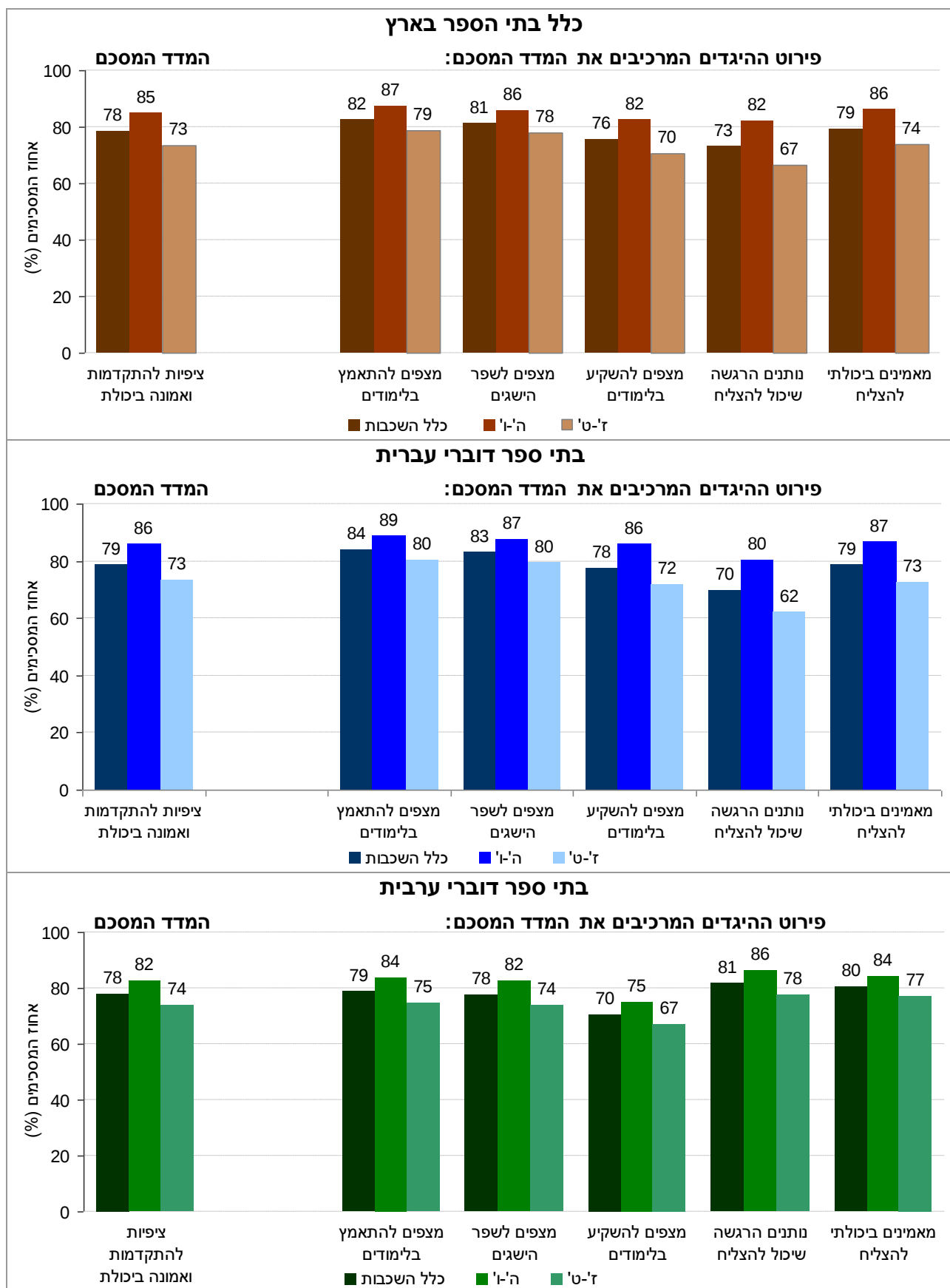
ההיגדים כפי שמופיעים בשאלון

המדד המסכם: ציפיות המורים מתלמידיהם להתקדמות בלימודים ואמונה ביכולותיהם
"רוב המורים מצפים מכל תלמיד להתאמץ בלימודים"
"רוב המורים מצפים מכל תלמיד לשפר את ההישגים שלו בלימודים"
"רוב המורים מצפים מכל תלמיד להשקיע הרבה בלימודים"
"רוב המורים נותנים לי הרגשה שאני יכול להצליח בלימודים"
"רוב המורים שלי מאמינים ביכולת שלי להצליח בלימודים"

הסבר על אופן חישוב המדד המסכם נמצא בנספח 1.1.

עיון בתרשים 4 מעלה כי למעלה משלושה רבעים מהתלמידים חשים כי המורים מצפים מהם להתקדמות בלימודים ומאמינים ביכולותיהם. שיעור גדול יותר מקרב תלמידי כיתות ה' ו' מדווחים על ציפיות גבוהות של מורים, מאשר בקרב תלמידי כיתות ז' ו'ט'. לא נמצא הבדל בין תלמידים בבתי ספר דוברי עברית לתלמידים בבתי ספר דוברי ערבית בשיעור המדווחים על ציפיות גבוהות של המורים.

תרשים 4: דיווחי התלמידים על ציפיות המורים מתלמידיהם להתקדמות בלימודים ואמונה ביכולותיהם: נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

ציפיות המורים מתלמידיהם להתקדמות בלימודים: השוואת נתוני התשס"ח לנתוני התשס"ז

על מנת לבחון האם חל שינוי בין התשס"ז להתשס"ח בתפיסת התלמידים את ציפיות המורים מהם, חושב מדד השוואה בין ממוצעי אחוז המסכימים עם ההיגדים *הזהים בשתי ההעברות: "רב המורים מצפים מכל תלמיד להתאמץ בלימודים"*, *"רב המורים מצפים מכל תלמיד לשפר את ההישגים שלו בלימודים"*, ו- *"רב המורים שלי נותנים לי את ההרגשה שאני יכול להצליח בלימודים"*. לוח 4 מציג את מדד ההשוואה בין התשס"ח להתשס"ז. מדד חיובי פירושו עלייה באחוז התלמידים החשים כי למורים ציפיות גבוהות מהם, ומדד שלילי פירושו ירידה באחוז התלמידים החשים כך.

עיון בלוח 4 מעלה כי אחוז התלמידים בבתי הספר דוברי העברית החשים כי המורים מצפים מהם להתאמץ ולהשתפר בלימודים, ומאמינים ביכולתם להצליח, עלה במקצת בין שנת הלימודים התשס"ז לשנת הלימודים התשס"ח. לא נראה כי חל שינוי במישור זה בקרב תלמידים דוברי ערבית.

לוח 4: פער במדד ההשוואה בין התשס"ח להתשס"ז המשקף ציפיות המורים מתלמידיהם להתקדמות בלימודים

כלל בתי הספר	כלל בתי הספר	בתי ספר דוברי ערבית	בתי ספר דוברי ערבית
כלל השכבות	+ 3%	+ 3%	0%
שכבות ה'ו'	+ 2%	+ 3%	-1%
שכבות ז'-ט'	+ 3%	+ 4%	+ 1%

הערה: מספר חיובי מציין כי ערכי המדד בהתשס"ח גבוהים יותר בהשוואה להתשס"ז, ולהיפך.

בדיקת שיעורי הבית על ידי המורים

בתרשים 5 מוצגים נתונים אודות תפיסות התלמידים את החשיבות שמייחסים המורים לשיעורי הבית כחלק מתהליכי הלמידה.

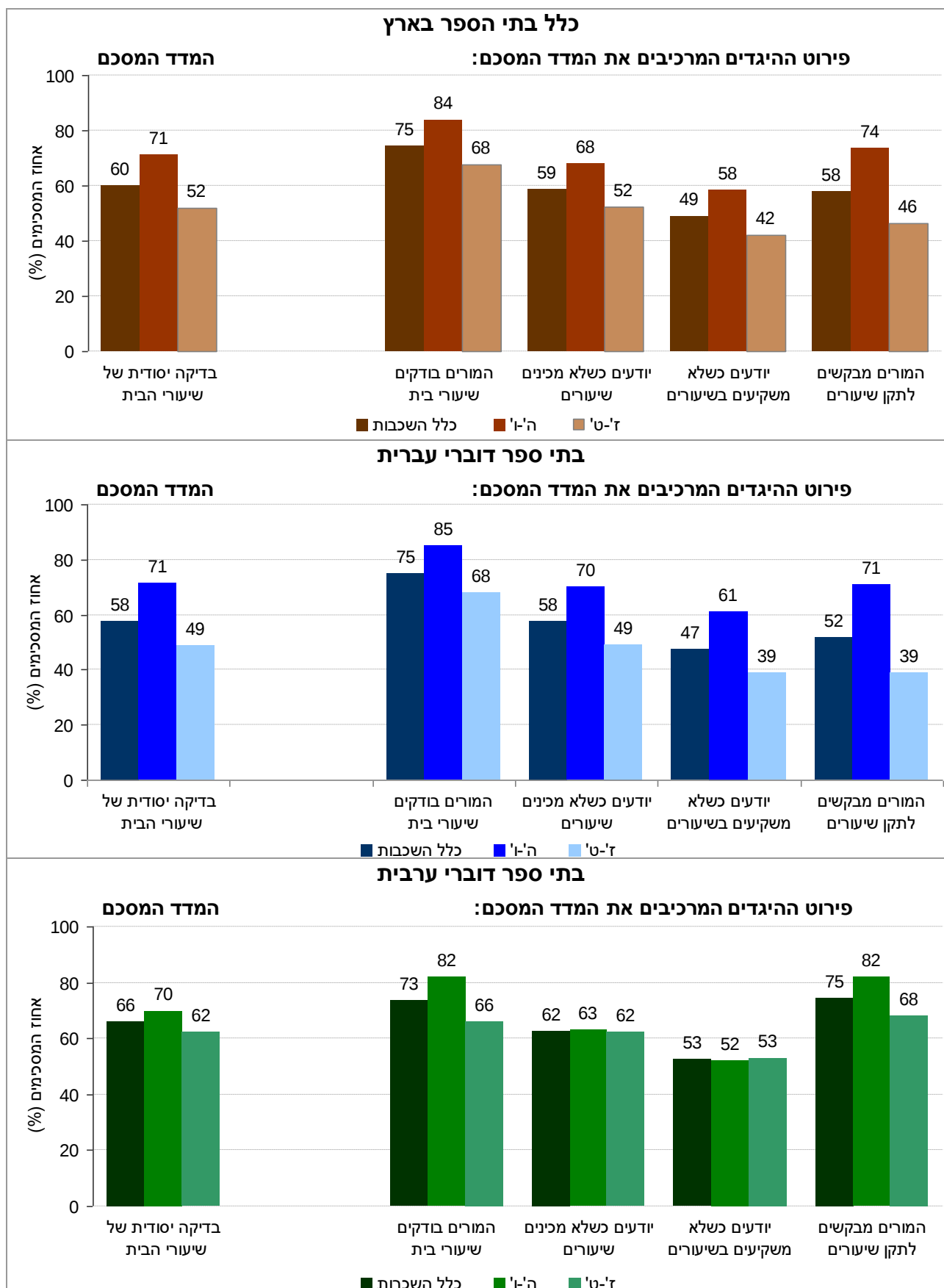
ההיגדים כפי שמופיעים בשאלון

המדד המסכם: בדיקה יסודית של שיעורי הבית על ידי מורים
"רוב המורים בודקים בכיתה את שיעורי הבית"
"רוב המורים יודעים כשתלמידים לא מכינים את שיעורי הבית שהם נתנו"
"רוב המורים יודעים אם תלמידים הכינו את שיעורי הבית בלי להשקיע מאמץ, אלא רק כדי לצאת ידי חובה"
"רוב המורים מבקשים מאיתנו לתקן את שיעורי הבית כשהם לא טובים"

הסבר על אופן חישוב המדד המסכם נמצא בנספח 1.1.

עיון בתרשים 5 מעלה כי כ- 60% מהתלמידים מדווחים כי מוריהם בודקים את שיעורי הבית. כשלושה רבעים מהתלמידים מדווחים כי המורים בודקים בכיתה האם התלמידים הכינו את שיעורי הבית, אך רק כמחצית מדווחים על בדיקה יסודית וקפדנית של שיעורי הבית. שיעור התלמידים המדווחים על בדיקת שיעורי הבית על ידי המורים גבוה יותר בקרב תלמידי כיתות ה' ו' בהשוואה לתלמידי כיתות ז' ו'ט'. בהשוואה בין תלמידים בבתי ספר דוברי עברית לדוברי ערבית, נמצא אחוז דומה של מדווחים על בדיקה של שיעורי הבית בקרב תלמידים בבתי הספר היסודיים בשני מגזרי השפה (כ- 70%). בחטיבות הביניים, לעומת זאת, נמצא פער בין אחוז התלמידים דוברי הערבית המדווחים על בדיקת שיעורי הבית (כ- 60%) לבין האחוז המקביל בקרב התלמידים דוברי העברית (כ- 50%).

תרשים 5: דיווחי התלמידים על בדיקת שיעורי הבית על ידי המורים: נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

בדיקת שיעורי בית ע"י מורים: השוואת נתוני התשס"ח לנתוני התשס"ז

על מנת לבחון האם חל שינוי בין התשס"ז להתשס"ח בתפיסת התלמידים את בדיקת שיעורי הבית על ידי המורים, חושב מדד השוואה בין ממוצעי אחוז המסכימים עם ההיגדים *הזהים* בשתי ההעברות (לתלמידים הוצגו שאלות זהות בעניין זה בשתי ההעברות). לוח 5 מציג את מדד ההשוואה בין התשס"ח להתשס"ז. מדד חיובי פירושו עלייה באחוז התלמידים המדווחים על בדיקת שיעורי הבית על ידי המורים, ומדד שלילי פירושו ירידה באחוז התלמידים המדווחים על כך.

כפי שניתן לראות בלוח 5, לא ניתן להצביע על שינוי בתפיסות התלמידים את בדיקת שיעורי הבית על ידי המורים, בין השנים התשס"ז והתשס"ח.

לוח 5: פער במדד ההשוואה בין התשס"ח להתשס"ז המשקף את רצינות התייחסות המורים לשיעורי הבית לפי תפיסות התלמידים

כלל השכבות	כלל בתי הספר	בתי ספר דוברי עברית	בתי ספר דוברי ערבית
כלל השכבות	0%	0%	+ 1%
שכבות ה'-ו'	0%	0%	-1%
שכבות ז'-ט'	+ 1%	+ 1%	+ 2%

הערה: מספר חיובי מציין כי ערכי המדד בהתשס"ח גבוהים יותר בהשוואה להתשס"ז, ולהיפך.

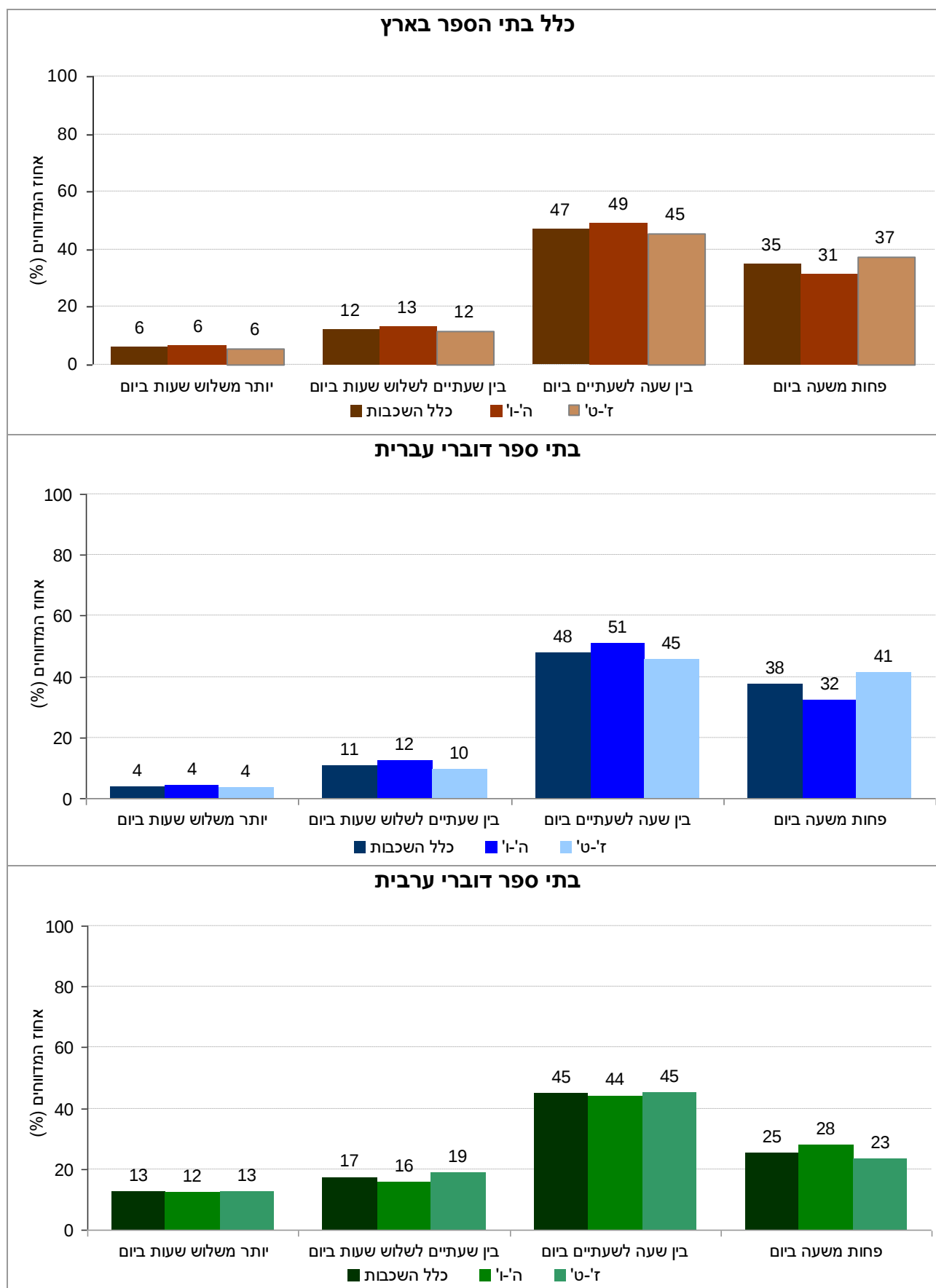
הזמן המוקדש להכנת שיעורי הבית

בתרשים 6 מוצגת התפלגות דיווחי התלמידים על משך הזמן היומי שהם מקדישים להכנת שיעורי בית. קטגוריות התשובה מופיעות בתרשים.

הסבר על אופן החישוב נמצא בנספח 1.3.

כפי שניתן לראות בתרשים 6, כשליש מהתלמידים מדווחים כי הם מקדישים פחות משעה ביום להכנת שיעורי בית, וכמחציתם מדווחים כי הם מקדישים לכך בין שעה לשעתיים ביום. לא נמצאו הבדלים משמעותיים בין שכבות הגיל השונות בזמן המוקדש להכנת שיעורי הבית. תלמידים דוברי ערבית דיווחו כי הם מקדישים יותר שעות ביום להכנת שיעורי בית בהשוואה לתלמידים דוברי עברית.

תרשים 6: דיווחי התלמידים (באחוזים) על הזמן המוקדש לשיעורי הבית ביום

הכנת שיעורי בית: השוואת נתוני התשס"ז לנתוני התשס"ח

לוח מס' 6 מציג הבדלים בין השנים התשס"ז והתשס"ח בשיעור התלמידים המדווחים כי הם מקדישים פחות משעה ביום להכנת שיעורי בית.

כפי שניתן לראות בלוח 6, לא ניתן להצביע על פערים משמעותיים בין שיעור התלמידים המדווחים כי הם מקדישים פחות משעה ביום להכנת שיעורי בית, בין השנים התשס"ז והתשס"ח. עם זאת, בהעברות הבאות ייבדק האם השינויים הקלים בין דיווחי התלמידים בשתי ההעברות מצביעים על מגמת שינוי לאורך זמן בהיקף השעות היומיות שתלמידים מקדישים לשיעורי בית.

לוח 6: פער במדד ההשוואה בין התשס"ח להתשס"ז בזמן המוקדש להכנת שיעורי בית (עד שעה ביום), בין נתוני התשס"ח לנתוני התשס"ז

כלל השכבות	כלל בתי הספר	בתי ספר דוברי עברית	בתי ספר דוברי ערבית
כלל השכבות	-2%	-2%	-1%
שכבות ה'-ו'	-2%	-2%	-2%
שכבות ז'-ט'	-2%	-3%	0%

הערה: מספר חיובי מציין כי ערכי המדד בהתשס"ח גבוהים יותר בהשוואה להתשס"ז, ולהיפך.

היקף שיעורים פרטיים במקצועות המיצ"ב

בתרשים 7 מוצגים נתונים אודות הנתונים היקף התלמידים המסתייעים בשיעורים פרטיים במקצועות הנכללים בבחינות המיצ"ב (אנגלית, לשון/הבעה/עברית, מתמטיקה, מדע וטכנולוגיה).

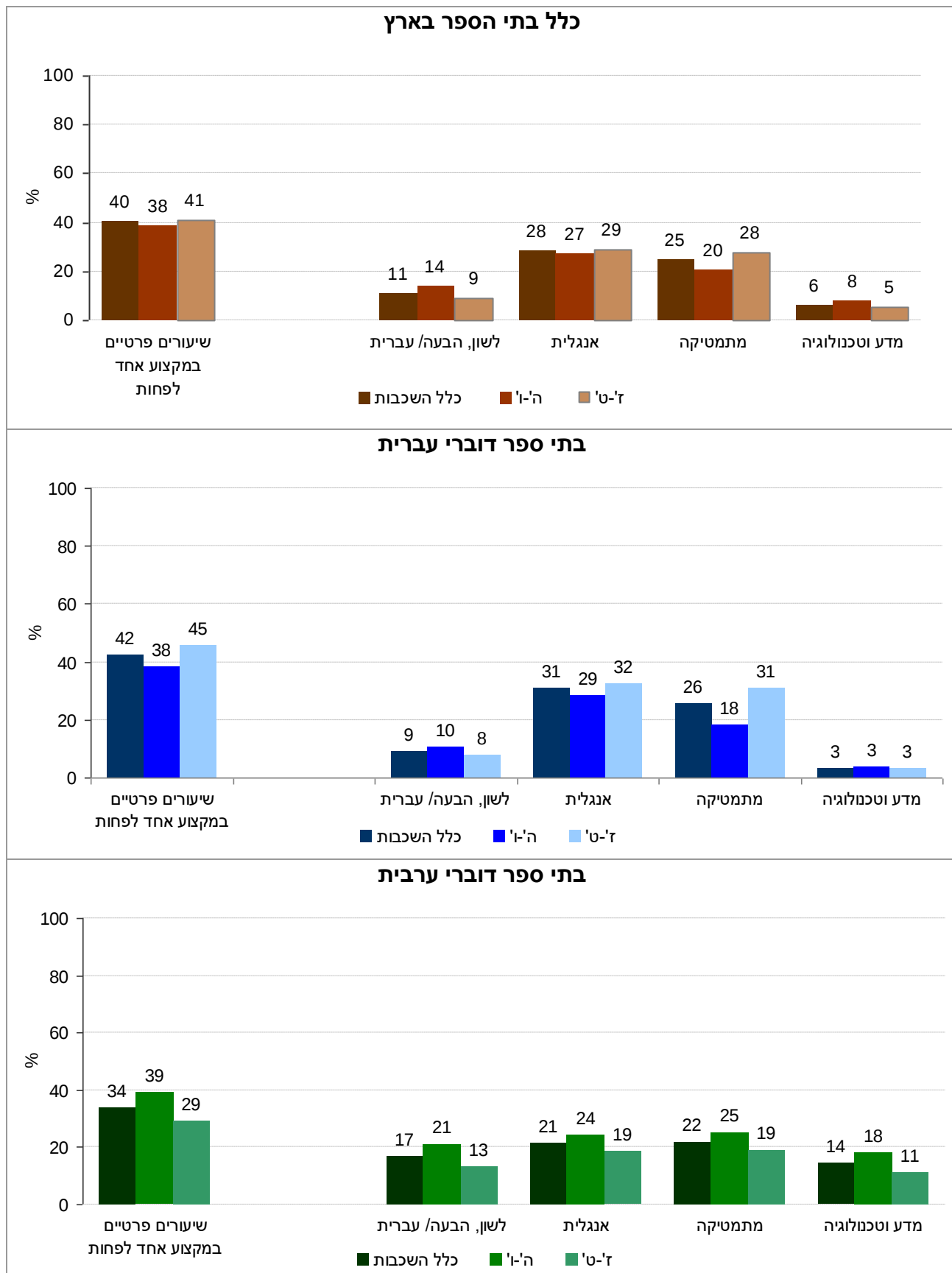
ההיגדים כפי שמופיעים בשאלון

המדד המסכם: שיעור התלמידים המקבלים שיעורים פרטיים במקצוע אחד לפחות מתוך מקצועות המיצ"ב
"מקבל שיעורים פרטיים בלשון, הבעה/ עברית"
"מקבל שיעורים פרטיים באנגלית"
"מקבל שיעורים פרטיים במתמטיקה"
"מקבל שיעורים פרטיים במדע וטכנולוגיה"

הסבר על אופן חישוב המדד המסכם נמצא בנספח 1.4.

עיון בתרשים 7 מעלה כי כ- 40% מכלל התלמידים מדווחים כי הם מסתייעים בשיעורים פרטיים לפחות במקצוע אחד מתוך מקצועות המיצ"ב. שני המקצועות העיקריים בהם נעזרים התלמידים בשיעורים פרטיים הם אנגלית (כ- 30%) ומתמטיקה (כ- 25%). היקף השיעורים הפרטיים דומה בין שכבות הגיל, למעט במתמטיקה – מקצוע שבו שיעור תלמידי כיתות ז'-ט' מעט גבוה יותר מאשר בקרב תלמידי ה'-ו'. תלמידים דוברי עברית מדווחים בשיעור גבוה יותר על היעזרות בשיעורים פרטיים מאשר תלמידים דוברי ערבית, ובעיקר הדברים נכונים בחטיבות הביניים, במקצועות מתמטיקה ואנגלית.

תרשים 7: דיווחי התלמידים (באחוזים) על הסתייעות בשיעורים פרטיים

היקף השיעורים הפרטיים: השוואת נתוני התשס"ז לנתוני התשס"ח

הנתונים להלן מתייחסים להבדלים בין השנים התשס"ז והתשס"ח באחוז התלמידים המדווחים כי הם מסתייעים בשיעורים פרטיים לפחות באחד ממקצועות המיצ"ב. מדד חיובי מצביע על עלייה בשיעור התלמידים הנעזרים בשיעורים פרטיים ומדד שלילי מצביע על ירידה בשיעור התלמידים הנעזרים בשיעורים פרטיים.

עיון בלוח 7 מעלה כי היקף ההסתייעות בשיעורים פרטיים, בקרב תלמידי כיתות ז'-ט' דוברי ערבית ירד בין שנת הלימודים התשס"ח לשנת הלימודים התשס"ז. בקרב דוברי העברית לא חל שינוי.

לוח 7: פער במדד ההשוואה בין התשס"ח להתשס"ז המשקף הסתייעות בשיעורים פרטיים במקצוע אחד לפחות ממקצועות המיצ"ב

כלל השכבות	כלל בתי הספר	בתי ספר דוברי עברית	בתי ספר דוברי ערבית
כלל השכבות	-1%	0%	-4%
שכבות ה'-ו'	-1%	0%	-2%
שכבות ז'-ט'	-2%	0%	-7%

הערה: מספר חיובי מציין כי ערכי המדד בהתשס"ח גבוה יותר בהשוואה להתשס"ז ולהיפך.

דיווחי מורים

שביעות הרצון של המורים מבית הספר

בתרשים 8 מוצגים נתונים אודות שביעות רצונם של המורים מעבודת ההוראה, מהעבודה בבית הספר, מהאופן בו מתנהל ביה"ס ומהמאמצים שבית הספר משקיע כדי ליצור סביבה נעימה למורים ולתלמידים ותנאים אופטימאליים לעבודת המורים.

ההיגדים כפי שמופיעים בשאלון

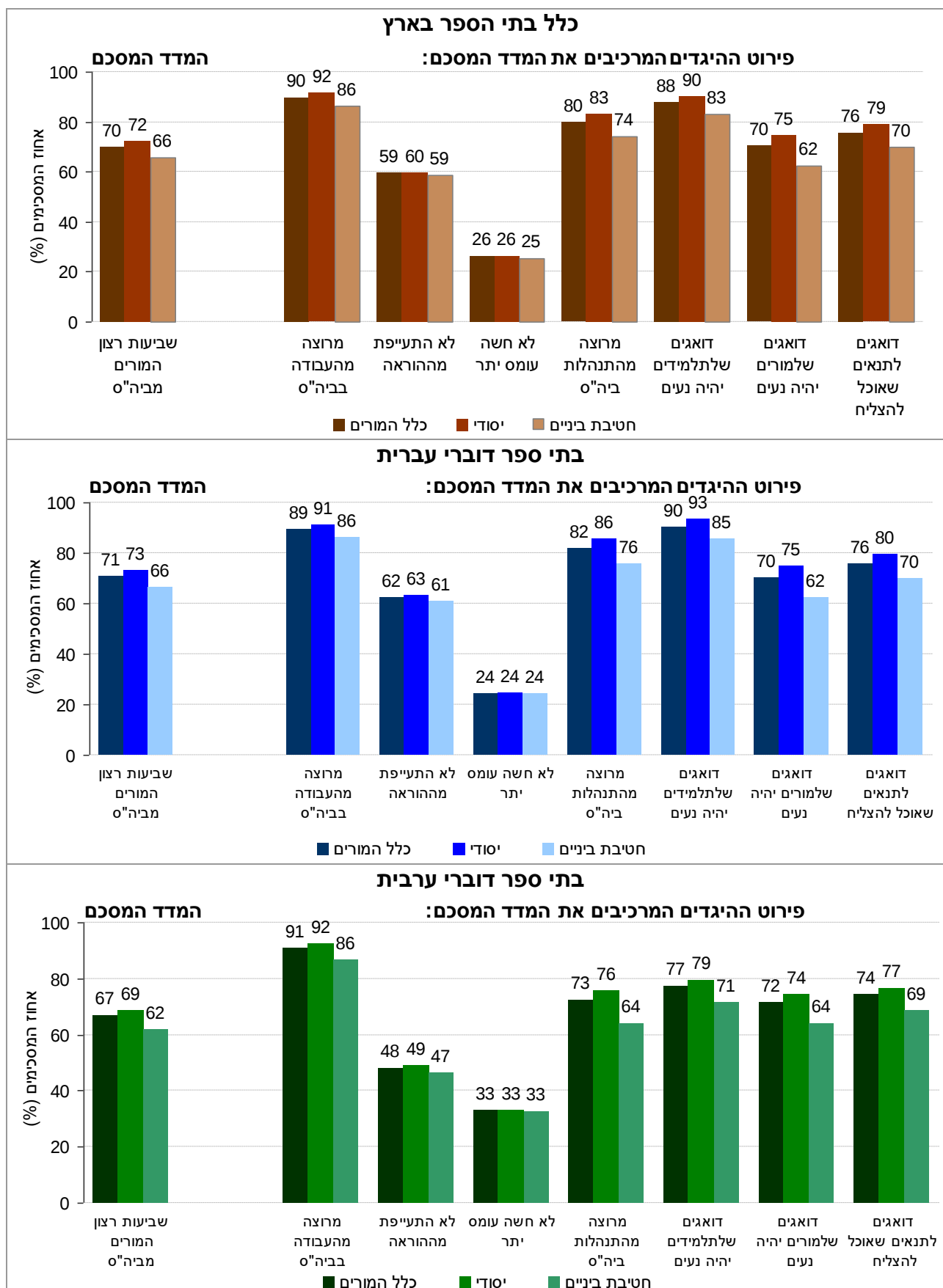
המדד המסכם: שביעות רצון המורים מבית הספר
"את שבעת רצון מהעבודה בבית הספר"
"את לא חשה שהתעייפת מעבודת ההוראה" *
"את לא חשה שמוטל עליך עומס עבודה כבד מדי" *
"את שבעת רצון מהתנהלות בית הספר"
"בבית הספר עושים פעולות רבות כדי ש לתלמידים יהיה נעים לשהות בו"
"בבית הספר עושים פעולות רבות כדי ש למורים יהיה נעים לשהות בו"
"בבית הספר משתדלים ליצור תנאים שיתאפשר לי להצליח בעבודתי"

* היגד זה מופיע בשאלון בניסוח שלילי, ונוסח מחדש לצורך הדיווח באופן חיובי כשאר ההיגדים.

הסבר על אופן חישוב המדד המסכם נמצא בנספח 1.1.

עיון בתרשים 8 מעלה כי כ – 70% מהמורים מדווחים על רמה גבוהה של שביעות רצון. התבוננות במרכיבי המדד מעלה שלמעלה משני שליש מהמורים, בשני מגזרי השפה ובשתי שכבות הגיל, מדווחים כי הם מרוצים מעבודתם בבית הספר ומעריכים את מאמצי בית הספר ביצירת אקלים חיובי לתלמידים ולמורים. מאידך, אחוז גבוה למדי (כ – 70%) מדווחים כי הם חשים עומס יתר בעבודתם, ובין 40% (דוברי עברית) ל – 50% (דוברי ערבית) מהמורים מדווחים שהתעייפו מעבודת ההוראה.

תרשים 8: דיווחי המורים על שביעות רצון מבית הספר: נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו

שביעות הרצון של המורים מבית הספר: השוואת נתוני התשס"ח לנתוני התשס"ז

על מנת לבחון האם חל שינוי ברמת שביעות הרצון של המורים בין שנת הלימודים התשס"ז לשנת הלימודים התשס"ח, נבנה מדד להשוואה בין נתוני שנים אלו. מדד ההשוואה הוגדר כפער בין ממוצע אחוז המסכימים עם ההיגדים הזוהים בשתי השנים: "את שבעת רצון מהעבודה בבית הספר", "את לא חשה שמוטל עליך עומס עבודה כבד מדי" *, "את שבעת רצון מהתנהלות בית הספר", "בבית הספר עושים פעולות רבות כדי שילמדידים יהיה נעים לשהות בו", "בבית הספר עושים פעולות רבות כדי שלמורים יהיה נעים לשהות בו". בלוח 8 מוצג הפער בין נתוני התשס"ח והתשס"ז. מדד חיובי מתאר עלייה באחוז המורים המדווחים על רמה גבוהה של שביעות רצון, ואילו מדד שלילי מתאר ירידה באחוז המורים המדווחים על רמה גבוהה של שביעות רצון.

עיון בלוח 8 מעלה כי נרשמה עלייה בשביעות הרצון בקרב המורים בחטיבות הביניים דוברות הערבית. לא נרשמו שינויים במדד זה בקרב המורים המלמדים בחטיבות הביניים דוברות העברית ובקרב מורים המלמדים בבתי ספר היסודיים בשני מגזרי השפה.

לוח 8: פער במדד ההשוואה בין התשס"ח להתשס"ז המשקף שביעות רצון המורים מבית הספר

כלל השכבות	כלל בתי הספר	בתי ספר דוברי עברית	בתי ספר דוברי ערבית
כלל השכבות	-1%	-1%	+ 2%
יסודי	-1%	-1%	0%
חט"ב	0%	-1%	+ 5%

הערה: מספר חיובי מצוין כי ערכי המדד בהתשס"ח גבוה יותר בהשוואה להתשס"ז ולהיפך.

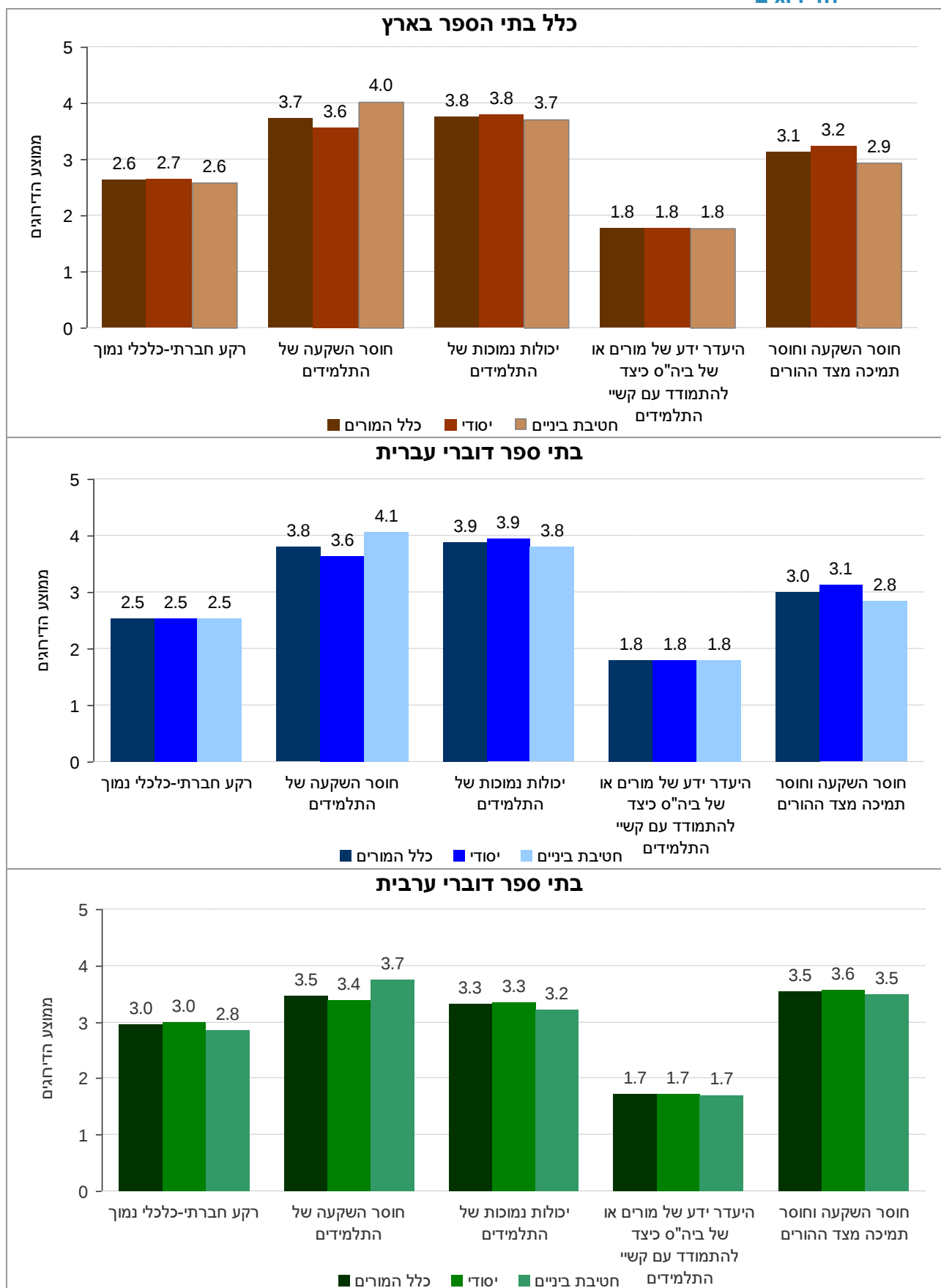
סיבות שהמורים מייחסים לחוסר הצלחת תלמידים בלימודים

הנתונים להלן מתייחסים לסיבות שמורים מייחסים להישגים נמוכים של תלמידים. במסגרת הראיונות, התבקשו המורים לדרג את הסיבות העיקריות, לדעתם, להישגים נמוכים של תלמידים בלימודיהם. הסיבות האפשריות שהוצגו בפניהם: רקע חברתי-כלכלי נמוך של התלמידים, חוסר השקעה של תלמידים בלימודים, יכולות נמוכות של תלמידים, היעדר ידע של מורים או של ביה"ס כיצד להתמודד עם קשיי התלמידים וחוסר השקעה ותמיכה מצד הורי התלמידים. בתרשים מס' 9 מוצג דירוג הסיבות שמורים מייחסים להישגים נמוכים של תלמידים בלימודים.

הסבר על אופן חישוב הנתונים נמצא בנספח 1.5.

עיון בתרשים 9 מעלה כי שתי הסיבות העיקריות שמורים מסבירים בעזרתן הישגים נמוכים של התלמידים קשורות בתלמידים עצמם: חוסר השקעה בלימודים או יכולות נמוכות. דפוסי השבה מעט שונים בין מורים המלמדים בבתי ספר דוברי עברית לבין עמיתיהם המלמדים בבתי ספר דוברי ערבית: בעוד שהראשונים מייחסים הישגים נמוכים של תלמידים בעיקר לחוסר השקעה בלימודים ו/או יכולות נמוכות, הרי שהאחרונים בחרו גם בחוסר ההשקעה ובחוסר תמיכה מצד הורי התלמידים כסיבה מרכזית להישגים נמוכים בלימודים. מורים מעטים מאד, מכל מגזרי השפה ומכל שכבות הגיל, מייחסים חוסר הצלחה של תלמידים לחוסר ידע של בית הספר או שלהם עצמם.

תרשים 9: דיווחי המורים על הסיבות שהמורים מייחסים לחוסר הצלחת תלמידים בלימודים: ממוצעי הדירוגים

סיבות שהמורים מייחסים לחוסר הצלחת תלמידים בלימודים: השוואת נתוני התשס"ח לנתוני התשס"ז

במטרה לבחון האם חל שינוי במשקל שנותנים המורים לכל אחת מהסיבות לחוסר הצלחת התלמידים בלימודים, בין שנת הלימודים התשס"ז לשנת הלימודים התשס"ח, נערכה השוואה של הציון הממוצע שהתקבל עבור כל סיבה בין שנים אלו. לא נמצאו הבדלים משמעותיים בין השנים במשקל שהמורים נותנים לכל אחת מהסיבות לחוסר הצלחה של תלמידים בלימודים. כמו בשנת הלימודים התשס"ז, גם בשנת הלימודים התשס"ח, מרבית המורים מייחסים חוסר הצלחה של תלמידים בעיקר לגורמים הקשורים בתלמידים עצמם: יכולות נמוכות של התלמידים וחוסר השקעה בלימודים.

דיווחי תלמידים

- תמונת מצב -** כשני שלישים מהתלמידים מדווחים על שביעות רצון גבוהה מבית הספר, כמחצית מהתלמידים מדווחים על יחסים טובים עם המורים. יחד עם זאת יותר מעשירית מדווחים כי הופעלה כלפיהם אלימות מסוג כלשהו, מצד תלמידים אחרים, במהלך החודש שקדם להעברת השאלונים. כשלושה רבעים מהתלמידים חשים כי המורים מצפים מהם להתקדמות בלימודים ומאמינים ביכולתם, וכמעט שני שלישים מדווחים כי המורים בודקים את שיעורי הבית שהם נותנים באופן יסודי. בנוסף, כשליש מהתלמידים מדווחים כי הם מקדישים פחות משעה ביום להכנת שיעורי בית, וכמעט מחצית מדווחים כי הם מקדישים לכך בין שעה לשעתיים. יותר משליש מהתלמידים מדווחים על הסתייעות בשיעורים פרטיים במקצוע אחד לפחות, כאשר המקצועות בהם נעשה השימוש הנרחב ביותר בשיעורים פרטיים הם אנגלית (כ-30% מכלל התלמידים) ומתמטיקה (כ-25% מכלל התלמידים).
- השוואה בין שכבות הגיל –** בהשוואה בין שכבות הגיל, עולה כי שיעור גבוה יותר מקרב תלמידי כיתות ה'-ו' מאשר מקרב תלמידי כיתות ז'-ט', מדווחים על רמה גבוהה של שביעות רצון מבית הספר, על יחסים טובים עם המורים, על ציפיות גבוהות של מורים מהתלמידים להתקדמות לימודית ועל בדיקה יסודית של המורים את שיעורי בית. מאידך, יותר תלמידי כיתות ה'-ו' מדווחים על מעורבות במקרי אלימות, אם כי שיעור התלמידים המדווחים כי היו מעורבים במקרים של אלימות חמורה נמוך יותר בכיתות ה'-ו' מאשר בכיתות ז'-ט'. כמו כן נמצא כי יותר תלמידי ז'-ט' מסתייעים בשיעורים פרטיים במתמטיקה מאשר תלמידי ה'-ו' (תלמידים מבתי ספר דוברי עברית בלבד).
- השוואה בין תלמידים דוברי עברית לתלמידים דוברי ערבית –** שיעור גבוה יותר מקרב תלמידים דוברי ערבית מדווחים על יחסים חיוביים עם המורים ועל בדיקה יסודית של המורים את שיעורי בית מאשר מקרב תלמידים דוברי עברית. מאידך, שיעור גבוה יותר מקרב תלמידים דוברי ערבית מדווחים כי היו מעורבים במקרי אלימות חמורה ועקיפה, מאשר מקרב תלמידים דוברי עברית (פחות על אלימות שכיחה כמו דחיפות ומכות). בנוסף, יותר תלמידים דוברי עברית בכיתות ז'-ט' מסתייעים בשיעורים פרטיים, בהשוואה לדוברי ערבית באותן שכבות גיל.
- השוואה בין התשס"ז להתשס"ח -** בקרב תלמידים דוברי עברית, נמצאה עלייה בין התשס"ז להתשס"ח בשביעות רצון התלמידים, בשיעור המדווחים על יחסים חיוביים עם המורים, ועליה בציפיות מורים מתלמידים להתקדמות לימודית. בקרב דוברי ערבית לא חל שינוי במדדים אלה. כמו כן, נמצאה ירידה במעורבות במקרי אלימות בקרב תלמידים דוברי ערבית, וירידה באחוז המדווחים על הסתייעות בשיעורים פרטיים בקרב תלמידי ז'-ט' בבתי ספר דוברי ערבית.

דיווחי מורים

- יותר משני שלישים מהמורים מדווחים על שביעות רצון מביה"ס - הרוב הגדול מרוצים מעבודתם בבית הספר ומעריכים שמושקעים מאמצים ביצירת סביבה נעימה לתלמידים; כשלושה רבעים מהמורים מרוצים מהתנהלות ביה"ס ומהמאמצים שמשקיע בית הספר כדי להנעים את שהות המורים ולספק להם תנאים שיאפשרו להם להצליח. עם זאת, רק כרבע סבורים שהעומס המוטל עליהם אינו כבד מדי. שביעות הרצון של המורים גבוהה יותר בקרב מורים בבתי ספר יסודיים ובקרב מורים בבתי ספר דוברי עברית. נמצאה מגמת עלייה בשביעות רצון המורים מהתשס"ז להתשס"ח בקרב מורי חט"ב דוברי ערבית.
- שתי הסיבות העיקריות שמורים מסבירים בעזרתן הישגים נמוכים של התלמידים קשורות בתלמידים עצמם: חוסר השקעה בלימודים או יכולות נמוכות. במידה פחותה מורים תולים חוסר הצלחה ברקע של התלמיד- השקעה של ההורים והרקע החברתי-כלכלי. מעט מאד מורים מייחסים חוסר הצלחה למאפיינים הקשורים במורים עצמם או בביה"ס. דוברי ערבית מייחסים יותר משקל לרקע כלכלי-חברתי נמוך ולחוסר השקעה ותמיכה מצד ההורים. דוברי ערבית מייחסים יותר משקל ליכולות נמוכות של התלמידים. לא נמצא הבדל בייחוסים אלו בין נתוני התשס"ז לנתוני התשס"ח.

נספחים : אופן חישוב מדדים מסכמים ונתוני האקלים

1.1 אופן חישוב המדדים:

"שביעות הרצון של התלמידים מבית הספר"
"יחסית בין מורים ותלמידים"
"צפיית המורים את התקדמות תלמידיהם ואחזקה ביכולתם"
"בדיקת שיצורי הבית על ידי המורים"
"שביעות הרצון של המורים מבית הספר"

על מנת לחשב את המדד המסכם הוצגו מספר היגדים המתארים היבטים שונים בנושא זה. התלמידים התבקשו לציין באיזו מידה הם מסכימים עם ההיגד על סולם בן חמש דרגות, הנע מ"מסכים מאוד" (5) ועד "מאוד לא מסכים" (1). לצרכי הדיווח על הממצאים, סווגו המשיבים אשר ציינו את שני הערכים הגבוהים ביותר בסולם (4 או 5) כמסכימים עם ההיגד. המדד המסכם הוא הממוצע של אחוזי המסכימים עם ההיגדים השונים המתארים את הנושא. בהתאם, ערכי המדד נעים בין 0 ל 100.

1.2 אופן חישוב המדד "מצורבות באירועי אלימות"

בהיגדים המתייחסים למעורבות תלמידים באירועי אלימות התבקשו התלמידים לדווח באיזו שכיחות התרחשו, בחודש שקדם למילוי השאלון, גילויי אלימות שונים המתוארים בהיגדים. בנוגע לכל היגד התבקש התלמיד לבחור מתוך שלוש אפשרויות תשובה: 1- "אף פעם", 2- "פעם או פעמיים", 3- "שלוש פעמים או יותר". לצורכי הדיווח על הממצאים סווגו המשיבים שצינו את שני הערכים הגבוהים ביותר בסולם (2 או 3) כמדווחים על האירוע, ושיעורם (באחוזים) מוצג בתרשימים שבהמשך. המדד המסכם של מעורבות באירועי אלימות הוא הממוצע של שיעורי המדווחים על אירועי האלימות המתוארים בהיגדים השונים, והוא נע בין 0 ל-100.

1.3 אופן חישוב שיצורי המדווחים על הלחץ האקדמי לשיצורי הבית

כדי לבחון את משך הזמן המוקדש לשיעורי הבית, התבקשו התלמידים לציין כמה שעות ביום הם מקדישים להכנתם, וזאת מבין ארבע אפשרויות תשובה (פחות משעה, בין שעה לשעתיים, בין שעתיים לשלוש ויותר משלוש שעות).

1.4 אופן חישוב המדד "שיצור התלמידים המקבלים שיצורים פרטיים במקצוע אחד לפחות מתוך מקצועות המצ"ב"

הנשאלים התבקשו לציין האם הם מקבלים שיעורים פרטיים עבור כל אחד מהמקצועות על סולם בן 3 דרגות (1) בכלל לא (2) מדי פעם (3) באופן קבוע. לצרכי דיווח, סווגו המשיבים אשר ציינו את 2 הערכים הגבוהים ביותר בסולם (2 ו-3) כ"מדווחים" וחושב שיעורם (באחוזים).

בשונה מחישוב שאר המדדים המסכמים בדוח, המדד בנושא זה הוא שיעור התלמידים (באחוזים) המקבלים שיעורים פרטיים במקצוע אחד לפחות מתוך מקצועות המצ"ב. בהתאם, ערכי המדד נעים בין 0 ל 100.

1.5 אופן חישוב נתוני הסיבות שמורים מייחסים להישגיהם הנמוכים של תלמידים

כדי לבדוק מהן הסיבות שהמורים מייחסים להישגיהם הנמוכים של תלמידים, הוצגו להם חמש סיבות אפשריות להישגים נמוכים: רקע חברתי-כלכלי נמוך, חוסר השקעה של תלמידים, יכולות נמוכות של תלמידים, היעדר ידע של מורים או של ביה"ס כיצד להתמודד עם קשיי התלמידים, חוסר השקעה ותמיכה מצד הורי התלמידים.

המורים התבקשו לדרג את הסיבות לפי מידת השפעתן על קשייהם הלימודיים של התלמידים, מהסיבה בעלת ההשפעה הגדולה ביותר (5) ועד לסיבה בעלת ההשפעה הקטנה ביותר (1). בעבור כל אחת מהסיבות חושב ממוצע הדירוגים שנתנו לה המורים. הדירוג הממוצע נע בין 1 ל-5, דהיינו: ככל שהדירוג הממוצע גבוה יותר, כך דורגה סיבה זו כסיבה מרכזית יותר להישגים נמוכים של תלמידים.